

Список використаних джерел та літератури:

1. Торшилова Е. М. Шалун, или Мир дому твоему: Программа и методика эстетического развития дошкольников / Е. М. Торшилова. – М. : ИХО РАО, 1998. – 220 с.
2. Каган М. Музыка в мире искусств / М. Каган // Советская музыка. – 1987. – № 3. – С. 66.
3. Арчажникова Л. Г. Профессия – учитель музыки / Л. Г. Арчажникова. – М. : Просвещение, 1984. – 111 с.
4. Цыпин Г. М. Психология музыкальной деятельности: проблемы, суждения, мнения : [пособие для уч-ся муз. отд-ний пед. вузов и консерваторий] / Г. М. Цыпин. – М. : Интерпракс, 1994. – 384 с.
5. Додонов Б. И. Эмоция как ценность / Б. И. Додонов. – М. : Политиздат, 1978. – 272 с.
6. Шацкая В. Музыкально-эстетическое воспитание детей и юношества / В. Шацкая. – М. : Педагогика, 1975. – 168 с.
7. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 3. – 670 с.
8. Миропольська Н. Уроки художньо-естетичного циклу в школі: навчання і виховання : навч. посіб. / [Миропольська Н., Ничкало С., Рагозіна В. та ін.]. – Тернопіль : Богдан, 2006. – 240 с.

Аннотація

С.И.Черненко

Основные аспекты художественно-эстетического воспитания учеников на уроках музыки

В статье рассмотрены основные аспекты художественно-эстетического воспитания учеников на уроках музыки. Показаны факторы, которые влияют на формирование личности ребенка, его всестороннее развитие. Рассмотрены различные виды деятельности, которые развивают музыкальные и творческие способности.

Ключевые слова: художественно-эстетическое воспитание учеников, урок музыки, творческие способности.

Summary

S.I.Chornen'ka

The Basic Aspects of Art-Aesthetic Education of Pupils at the Music Lessons

The basic aspects of art-aesthetic education of pupils at the music lessons are discussed in the article. The factors which influence the formation of the personality of a child, its all-around development are shown in the article. Various kinds of activity which develop musical and creative abilities are considered.

Key words: art-aesthetic education of pupils, music lesson, creative abilities.

Дата надходження статті:

„9” вересня 2010 р.

УДК 371.134+37.041:81'24+811.1/.2(045)

Л.М.ШАПОШНІКОВА,
кандидат педагогічних наук
(м.Хмельницький)

Методи організації самостійної роботи студентів як шлях до самонавчання іноземних мов

У статті подається аналіз проблеми оптимізації самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах у процесі вивчення іноземних мов, методи організації самостійної роботи та їх значення для концепції самонавчання.

Ключові слова: самостійна робота студентів, самонавчання, індивідуалізація навчання, Європейська кредитно-трансферна система, методи самонавчання, мотивація, автономія навчання.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Самонавчання іноземних мов (ІМ) починає відігравати все більшу роль в освітньому процесі вищої школи. Зростання його ролі і значення викликано багатьма причинами, серед яких найважливіше місце займають глобалізація, перехід на нову освітню парадигму і розвиток теорії самонавчання.

Болонський процес і нова Європейська кредитно-трансферна система (ЄКТС) навчання дозволяє об'єктивно, з урахуванням рівня творчого підходу студента до планування і виконання різного роду професійних завдань, оцінити оволодіння ним програмою.

Найактуальнішою проблемою запровадження ЄКТС в українській вищих навчальних закладах і досі залишається організація самостійної роботи студентів, адже дві третини навчального часу відводиться саме на самостійну роботу. Все більшої ваги набирає питання стосовно організації, контролю цієї діяльності, методичного забезпечення, а також ролі викладача в цьому процесі. Педагоги постійно шукають ефективні види організаційно-методичної діяльності, які б сприяли досягненню мети у підготовці спеціалістів.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... В останні роки самонавчання поступово стало оформлятися як самостійний науковий напрямок в галузі педагогічних і методичних досліджень. Багато аспектів проблеми безперервного здобуття знань та самонавчання вже знайшли своє відображення в роботах І. Ю. Бухалова, І. Л. Наумченко, Т. Ю. Тамбовкіної та багатьох інших дослідників. Проблему організації самостійної роботи досліджували М. С. Антонюк, І. М. Дичківська, В.А. Козаков, Н. С. Сагіна, О. Н. Чиж та ін.

Проте комплексне осмислення проблеми впливу методів організації самостійної роботи студентів на їх подальшу здатність до самонавчання у повній мірі ще не відбулося, не сформовано цілісне уявлення про концепцію самонавчання.

Формулювання цілей статті... Мета статті – дослідити проблему організації самостійної роботи у вищих навчальних закладах та її зв'язок з концепцією самонавчання.

Виклад основного матеріалу... Система освіти більше не розглядається як така, що надає молодій людині набір кінцевих знань, умінь та навичок, за допомогою яких вона стає професіоналом. На зміну суспільству, в якому переважали матеріальні цінності, постає суспільство, де найважливішими і найнеобхіднішими є знання. Тобто основне завдання вищої освіти тепер полягає не стільки в тому, щоб дати випускникам певні знання та навички, а скільки в тому, щоб навчити їх учитися, завдяки чому вони далі, протягом усього життя, зможуть поповнювати свої знання та вдосконалювати свій досвід, аналізувати й використовувати у своїй професійній діяльності досягнення науки і техніки. Тому особливе значення набуває організація самостійної навчальної діяльності майбутніх учителів іноземної мови, яка б стимулювала творчий потенціал студентів, активізувала внутрішні мотиви навчання, сприяла розвитку таких навичок, необхідних майбутньому вчителю, як навички самонавчання, прагнення до саморозвитку, здатності до рефлексії.

Дидактика вищої школи визначила поняття „самостійна робота студентів”. Воно включає в себе наявність самостійної пізнавальної діяльності, головним мотивом якої є самостійне оволодіння новим змістом; опора на наявні вміння, навички; систематичність і планомірність організації самостійної роботи з урахуванням підготовленості студентів та їх психологічних особливостей; виконання під керівництвом викладача або на основі методичних розробок системи завдань (навчальних, дослідницьких), які сприяють засвоєнню різних знань, набуттю вмінь, навичок, досвіду творчої діяльності та вироблення самостійності у поведінці.

Місце самостійної роботи студентів у їх професійній підготовці важко переоцінити. На думку провідних учених, на сучасному етапі найбільш суттєва проблема – це *оптимізація самостійної роботи студентів*. Оволодіння навичками самостійної роботи активізує пізнавальну діяльність майбутнього спеціаліста, полегшує пошук науково-методичної інформації, робить більш усвідомленим засвоєння навчального матеріалу. Все це позитивно впливає на формування творчої особистості педагога, на прагнення до саморозвитку, самонавчання. Доведено, що тільки ті знання, які студент здобув самостійно, завдяки власному досвіду, думці і дії, будуть насправді міцні. За даними ЮНЕСКО, у процесі викладання навчального матеріалу засвоюється 15% інформації, що сприймається на слух, і 65% – на слух і зір. Якщо ж навчальний матеріал людина опрацьовує сама, самостійно виконує завдання від його постановки до аналізу результатів, то засвоюється не менше, ніж 90% інформації [10, с.220].

Широке впровадження інформаційних технологій в навчальний процес, індивідуалізація та диференціація навчання, використання передового педагогічного досвіду для вдосконалення процесу навчання вимагають від учителя не тільки знань предметної області, але й достатньої підготовленості до самонавчання. Через брак постійного контролю за позааудиторною самостійною роботою з боку викладачів у студентів виникає хибна думка, що самостійною роботою не потрібно займатися регулярно, звідси у багатьох студентів виникають труднощі в навчанні і, як результат, у майбутній професійній діяльності. Стрімкий темп зростання кількості нових знань й необхідність їх швидкого засвоєння вимагає постійного самонавчання.

Самонавчання або самовивчення іноземної мови майбутнім фахівцем є важливим компонентом формування професійної компетентності сучасного вчителя іноземних мов. Самонавчання іноземних мов пов'язане з реалізацією сучасних потреб особистості вивчати інші мови. Компетенцію самонавчання або самовивчення іноземної мови відносять до ключових компетенцій не лише дітей, учнів, а й студентів, майбутніх вчителів іноземних мов. Так з'явилися нові завдання перед мовними вузами: підготовка фахівців, що володіють компетенцією самонавчання іноземної мови, а також особливими знаннями в галузі самонавчання іноземних мов, які можна передати учням, студентам, всім тим, хто вивчає мови.

Сучасний вчитель іноземної мови навчений володіти в своїй професійній діяльності компетенцією самонавчання і формувати її під час вивчення цього предмета в своїх учнів. Студенти вищого освітнього закладу легко володіють двома і більше іноземними мовами і з задоволенням вивчають третю або четверту мову. Набуття мовного досвіду є тією основою, на якій відбувається розвиток мультилінгвального стану особистості і одночасно розвиток її автодидактичної системи оволодіння іноземної мови.

Отже, самонавчання іноземних мов є особливим, природним, самовпізнавальним видом пізнавальної діяльності особистості, направленим на автономне вивчення мов шляхом розвитку компетенції самостійного вивчення іноземних мов і створення індивідуальної моделі самонавчання на основі набутого мовного досвіду. При цьому компетенцію самонавчання іноземної мови розуміють як здібність до самостійного планування, регулювання і контролю розумових процесів, які лежать в основі процесу вивчення і супроводжують його [8, с.42].

Навчити студентів самостійно вчитись – одне з важливих завдань викладання іноземних мов. Щоб реально сформувався уміння мислити, треба певним чином будувати самостійну навчальну діяльність студента, виключивши завчання, механічне запам'ятовування навчального матеріалу з книг.

У процесі організації самостійної роботи з іноземної мови, і самонавчання необхідно враховувати як психологічні особливості особистості, так і психологічні особливості колективу: рівень його розвитку, ступінь організації, психологічної, інтелектуальної та емоційної єдності. Знання психологічних особливостей студентів – необхідна передумова успішного виконання вибору відповідних форм самостійної роботи, визначення змісту цих форм організації самостійної роботи. Як же змінюється роль викладача в процесі запровадження ЄКТС? Визнання як студента, так і викладача рівноправними, автономними і активними суб'єктами освітнього процесу перетворює викладача зі звичайного „транслятора” знань в „проектувальника” освітнього середовища, що стимулює студента до самостійного пошуку необхідних йому знань та їх застосування. Для цього йому необхідно оволодіти методикою проектування ефективного освітнього середовища. За умови успішного його створення у студента відбувається не лише формальне ознайомлення з навчальним матеріалом, а його особистісне присвоєння, що веде до породження особистісних смислів, а тоді – до пророкування на цій основі індивідуальних знань, що сприяють в підсумку поступовому збагаченню картини внутрішнього світу особистості та розвитку її суб'єктності. Результативність самостійної роботи з іноземної мови передбачає врахування таких аспектів в його організації, які забезпечують взаємодію взаємозумовлених факторів впливу на особистісний розвиток фахівця та формування його комунікативної компетенції, а саме:

- мотиваційного,
- ситуативного,
- комунікативного,
- особистого,
- діяльнісного [1, с.111].

Умовами ефективно організації самостійної роботи студентів є:

- 1) володіння студентами вміннями та навичками самостійної навчальної діяльності;
- 2) формування у студентів потреби й інтересу до самостійної роботи;
- 3) врахування індивідуальних особливостей студентів під час визначення завдань для самостійної роботи;
- 4) урахування групових особливостей студентів (рівень інтелектуального розвитку, провідний тип темпераменту, мотив навчальної діяльності та ін.);
- 5) розробка індивідуальних творчих завдань для самостійної роботи студентів над проблемними темами курсу і керівництво нею з боку викладача;
- 6) створення необхідного методичного матеріалу для організації самостійної роботи студентів;
- 7) грамотне керівництво самостійною роботою студентів і надання вчасної допомоги для усунення недоліків.

Необхідною умовою організації самостійної роботи є формування особистісної значущості навчання, яка виникає у студента внаслідок його інтересу не тільки до змісту навчального матеріалу, а й самого процесу набуття знань. Для розвитку продуктивної самостійної роботи доцільно використовувати таку її організацію, яка поступово орієнтує студентів на підвищення автономії їхнього навчання. За принципами діяльнісного та конструктивного підходів модель навчання іноземній мові – „студент – засоби навчання – викладач”. Основними *організаційними принципами самостійної роботи з іноземної мови* є:

- принцип добровільності
- принцип масовості,
- принцип урахування і розвитку індивідуальних особливостей та інтересів студентів,
- принцип комплексності,
- принцип захопленості та розвитку ініціативи і самодіяльності.

Вимоги щодо організації самостійної роботи:

- інформативність і змістовність, які сприяють реалізації практичних та загальноосвітніх цілей;
- комунікативна спрямованість: усі види самостійної роботи повинні забезпечувати користування іноземною мовою як засобом одержання і передачі інформації в типових природних ситуаціях спілкування;
- ситуативність;
- орієнтація завдань на підвищення мовленнєвої активності студентів;
- емоційність форм і способів реалізації, що сприяє підвищенню інтересу студентів до іншомовної діяльності.

Самостійна робота відкриває студентам шлях до безперервного самонавчання, адже сучасне суспільство вимагає від нас постійного самовдосконалення та збагачення своїх знань [4, с.154].

Подальше самовдосконалення можливе, якщо вже в стінах вищого навчального закладу студент оволодіє навичками самостійної роботи, яка розвиває активність мислення. Критеріями її ефективності деякі дослідники визнають: суб'єктивне відчуття зміни в собі самому; вміння працювати з поняттями; здібність проектувати нові форми дії, бачити власні труднощі в досягненні поставлених цілей та готовність вирішити ці труднощі.

Активізація мислення учнів можлива за умови, якщо їм передається узагальнене поняття про механізми застосування засвоєного способу діяльності в різних ситуаціях [6]. У цьому зв'язку велике значення має самостійна підготовка та організація круглих столів, дискусій, ділових ігор, консультацій. Виконуючи ту чи іншу роль (суспільство, батьки, дослідники, репортери та ін.), студенти з різних позицій розглядають проблеми естетичного виховання, естетичної культури.

Одна з особливостей ЄКТС у вищих навчальних закладах є питома вага часу, що планується на самостійне вивчення курсу. Тому природно постає питання, як оптимізувати самостійну роботу студентів, запобігти невиправданним перевантаженням, уникнути одноманітності видів завдань, що виконують майбутні фахівці в процесі професійно-педагогічної підготовки. Концепція самостійної роботи студентів в умовах упровадження ЄКТС спрямована на особистісно орієнтований розвиток майбутнього фахівця [5].

Успішність самостійної роботи в багатьох випадках залежить також і від психологічної готовності студента до самостійного навчання та пізнання. І це складає одну з проблем, з якою ми зустрічаємось на перших порах. Як показує досвід, до моменту вступу у вищий навчальний заклад у більшості випускників не сформовані ні психологічна готовність, ні стійкі навички самостійної роботи. Студенти не вміють самостійно працювати як з науковою, так і з методичною літературою. Студенти мають набувати самостійно максимально можливий обсяг знань, працюючи з різноманітною літературою, проводячи певні дослідження, тобто стати активними суб'єктами навчання. *Методичні рекомендації студентам* щодо самостійного вивчення окремих тем представлені великою різноманітністю видів робіт: робота з підручником, довідником, науково-популярною літературою, конспектування прочитаного тощо; розв'язання вправ, спрямованих на набуття практичних навичок і вмінь, вправ підвищеної складності.

При прослуховуванні лекції, читанні літератури студенти постійно подумки співвідносять отриману інформацію з власними знаннями, почуттями. Це означає, що на матеріалі, який вивчається, розвивається мислення студентів, котре дозволяє їм краще вчитися в подальшому, не заучувати теорію, а аналізувати з її допомогою життєві факти.

Найважливіше завдання викладачів – сформувати у студентів відповідну мотивацію до глибокого вивчення дисциплін естетичного циклу. Тому, перш за все, студенти вирішують: „Для чого їм знадобиться ця дисципліна, задля чого вони будуть її вивчати?” Викладачі дають студентам зрозуміти, де, коли, для чого їм у житті знадобляться знання цих дисциплін. У цьому студентам допомагає перша лекція, яка розкриває предмет і завдання дисципліни. При подальшому вивченні дисциплін поглиблюється розуміння необхідності вивчення цих предметів. Це й означає, що сформувався реально діючий мотив навчальної діяльності – пізнавальний інтерес, заснований на усвідомленні особистісного значення оволодіння науковими естетичними знаннями.

Навчання студентів іноземної мови починається перш за все з бажання і готовності самого студента сприймати той обсяг знань, який передбачається програмою. Як відомо, готовність і бажання студента визначається його *мотивацією*, самосвідомістю, тобто тієї рушійною силою, яка визначає діяльність людини.

Зазначимо, що в рамках традиційних форм навчання ефективна самостійна робота студентів не може бути організована в достатній мірі. Тому виникає необхідність застосування технологій навчання, які можуть бути „вбудовані” у традиційну систему вищих педагогічних закладів.

Самостійна робота студентів в позааудиторний час є більш важкою в керуванні у порівнянні з самостійною роботою, яка проводиться в аудиторний час, але її значення в навчанні є вкрай важливим. Віртуальний світ Інтернету ввійшов в освіту як нове поле навчальної діяльності. Народжуються нові форми навчання, а точніше, самонавчання. В них сама людина є не просто пасивним споживачем освітніх послуг, а активним творцем своїх знань, умінь, навичок. Тому важливим є розробка і впровадження *нових методів організації самостійної роботи* студентів з використанням нових інноваційних педагогічних технологій, а саме – дистанційного навчання [7, с.80].

Слабкою стороною самонавчання є несистематичність. Через брак постійного контролю, під час позааудиторної самостійної роботи з боку викладачів, у студентів виникає хибна думка, що самостійною роботою не потрібно займатися регулярно, і тому у багатьох студентів виникають труднощі в навчанні і як результат у майбутній професійній діяльності. Тому, як показує практика, ефективною є *методика опосередковано керованої і оперативно контрольованої самостійної роботи*, яка створює міцне підґрунтя для самонавчання іноземним мовам

Організація самостійної роботи проходить у два етапи:

а) *початкова організація*, що передбачає безпосередню участь викладача у діяльності студентів з виявленням причин появи помилок;

б) *самоорганізація*, що не вимагає безпосередньої участі викладача у процесі самостійного формування знань студентів.

В організації самостійної роботи студентів особливо важливим є правильне визначення обсягу і структури змісту навчального матеріалу, що виноситься на самостійне опрацювання, а також необхідне методичне забезпечення їхньої самостійної роботи. Методичне забезпечення такої праці студентів включає програму діяльності, варіативні завдання, нестандартні завдання з урахуванням індивідуальних можливостей кожної особистості. Створюючи систему самостійної роботи студентів, необхідно, по-перше, навчити їх вчитися і, по-друге, ознайомити з психофізіологічними основами розумової праці, технікою її наукової організації.

Створення у студентів високої мотивації до самостійної роботи допомагає організувати відповідну діяльність.

Створенню високої мотивації буде відповідати цілеспрямоване акцентування викладачем особливого значення самостійної роботи серед усіх інших форм навчання. Неабияке значення у цьому зв'язку має надання достатньої кількості часу на самостійну роботу, що планується за часом як частина навчального процесу. Кількість часу, що витрачається студентами на самостійну роботу, зменшується від курсу до курсу. Це явище може мати й оптимістичне пояснення: від курсу до курсу зростає „кваліфікація” студента і він устигає зробити більше за меншу кількість часу. Однак самі студенти під час співбесід стверджують протилежне. Відчуваючи себе перевантаженими, усвідомлюючи, що виконати усе неможливо, вони й орієнтуються на мінімум роботи, вправно (або невміло) відсіваючи те, про що запитають з меншою вимогливістю, що викликає менший інтерес тощо. Таким чином, оскільки більш точних даних немає, 6 годин аудиторної роботи плюс 4 години самостійної роботи слід розглядати як верхню межу зайнятості студента навчальною роботою. Мотиваційний аспект через фактор часу тісно пов'язаний з організаційним. Мова йде про те, щоб запропонувати студентам обґрунтовані норми часу на ті чи інші форми навчальної роботи, а також давати їм завдання для самостійної підготовки з урахуванням цих норм. Наявність і цілеспрямоване виконання нехай не дуже точних, але погоджених норм дисциплінує й організовує студентів.

Не менше значення має й технологічний аспект самостійної роботи. На запитання, що заважає студентам учитись, майже 40 % студентів називають як основну причину „відсутність умінь самостійно працювати”. Низький рівень відповідних умінь і навичок студентів (наприклад, планувати свою самостійну роботу; виконувати порядок дня; орієнтуватися в джерелах знань; конспектувати; збагачуватися новими знаннями; запам'ятовувати необхідні дані; проявляти наполегливість, коли це необхідно; зосереджувати увагу в потрібні моменти тощо) заважає їм засвоїти навіть досить простий матеріал. Таким чином, організатор самостійної роботи студентів повинен виконати такі завдання: по-перше, обґрунтовано визначити обсяг матеріалу, що виноситься на самостійну роботу; по-друге, опрацювати мотиваційний та технічний аспекти підготовки студентів до неї [2].

До методів самостійної роботи студентів відносяться:

1) *Читання*. Метод роботи з підручником й іншими учбово-методичними посібниками сприяє розширенню наукових знань студентів, формуванню умінь самостійної пізнавальної діяльності. Метод застосовується для осмислення й закріплення наукової інформації, вже отриманої студентами на лекціях і семінарських заняттях, а також для самостійного первинного придбання, розширення знань без участі викладача. Студенти, що виявляють особливий інтерес до визначених областей знань, можуть звертатися до різних наукових праць, не передбачених навчальними планами, і самостійно розширювати і поглиблювати наукові знання. Бажано, щоб викладачі, заохочуючи подібне прагнення, пропонували списки наукової літератури для самостійної роботи.

Серед основних навчальних умінь і навичок, які необхідно засвоїти студентам для успішної самостійної роботи, одне з перших місць посідають умінь і навички роботи з науковою літературою, тобто професійно орієнтоване читання. Оскільки студентам необхідно вміти швидко й оперативно орієнтуватися серед нових друкованих видань, відкидати непотрібне, встигнути опрацювати і засвоїти необхідну інформацію, то саме за цих обставин провідною функцією професійно-орієнтованого читання стає функція номінації або референції, тобто зіставлення тексту з дійсністю. Референція – це необхідна властивість кожного тексту, що є об'єктом читання, у зв'язку з чим можна говорити про референтний аспект. Перший вид читання також можна назвати референтним, яке залежно від комунікативного аспекту має три підвиди: орієнтовно референтне, пошуково референтне, узагальнююче референтне. У більшості випадків навчальної і наукової діяльності студентів на перший план висувається інформаційний аспект пізнавальної і комунікативної функції навчання як вербального письмового спілкування. У цьому випадку читання можна назвати інформативним. Це читання передусім задовольняє професійні, інформаційні потреби студента, який читаючи отримує необхідну інформацію, оцінює, засвоює і використовує її, прокладає шлях до нової інформації [9, с.79].

2) *Конспектування*. Здійснюється студентами в двох різновидах: зі слуху і при читанні. В обох випадках вони використовують наступні способи конспектування: записують докладно без осмислення;

записують головне й одночасно осмислюють записане; ведуть опорний конспект із більш глибоким осмисленням тексту. При самостійному читанні літератури ступінь персоніфікації інформації більш ґрунтовна. Необхідно виділити ще один спосіб конспектування. В останні роки телебачення організує освітні програми, частину з них призначається для вузів. Студенти сприймають інформацію одночасно органами слуху і зору, конспектують або здійснюють короткий запис її після завершення програми.

3) *Виконання вправ.* При виконанні вправ студенти повинні насамперед зрозуміти їх сутність, потім вибрати оптимальні шляхи своїх дій і, нарешті, пояснити і довести їх правильність або правомірність.

4) *Відеострічка.* Ціль методу – допомогти студентам побачити себе, свою навчальну діяльність, свої дії, по можливості не тільки навчального, але і професійного характеру, збоку. Але для цього необхідно зробити запис, фіксацію навчального фрагменту, педагогічної практики і відтворити за допомогою відеокамери або відеомагнітофона. Потім студент самостійно переглядає на телеекрані й аналізує ці фрагменти, вирішуючи, як треба або як не треба діяти. Даний метод привертає увагу тому, що студент ніби відокремлює події на телеекрані і суб'єктів цих подій від себе, аналізує їх збоку „чужим поглядом”. Причому перегляд відеострічки, а потім і аналіз можуть повторитися. У випадку труднощів студент звертається за консультацією до викладача. Метод створює можливість максимальної адаптації до індивідуально-типологічних особливостей студента. Але використовувати його вдається не настільки часто через відсутність необхідного устаткування.

5) *Сучасні інформаційні технології.* Якщо в традиційній освітній системі самонавчання відбувалося шляхом читання книг, то нові технології призвели до розвитку безлічі таких методів, при яких учень взаємодіє з освітніми ресурсами при мінімальній участі викладача та інших учнів. Для самонавчання на базі сучасних технологій характерний мультимедіа підхід, при якому освітні ресурси розробляються на базі багатьох різноманітних засобів. Інноваційна освіта застосовує не лише друковані, аудіо- та відео матеріали, але й комп'ютерні навчальні програми, електронні журнали, інтерактивні бази даних, інші навчальні матеріали, що доставляються з комп'ютерних мереж [3, с.32].

6) *Навчальні дослідження.* До навчальних досліджень відносяться курсові і дипломні роботи, реферати, проекти. Виконання навчально-дослідницької роботи вимагає від студентів високого ступеня самостійності і пізнавальної активності. Навчальні дослідження сприяють розвитку умінь ведення наукового пошуку і формуванню аналітичного мислення, а також будять або поглиблюють інтерес до тієї або іншої науки.

Методи самостійної роботи засвоюються і застосовуються студентами не відразу. На першому курсі більшість з них не володіють ще цими методами, не усвідомлюють роль самоосвіти в професійній підготовці фахівця й у майбутній професійній діяльності. Поступово під керівництвом викладачів вони проходять різні етапи нагромадження досвіду самостійної роботи. На старших курсах студенти широко використовують ці методи при написанні рефератів, проведенні складних дослідів і експериментів, підготовці курсових і дипломних робіт.

Акцент у самостійній позааудиторній роботі робиться не стільки на самостійності дій студента, скільки на тому, що він самостійно визначає додаткову (до визначеної навчальним планом) мету. За умов такого розуміння сутності самостійної позааудиторної роботи головне завдання викладача зводиться вже не стільки до розробки предметів, з якими має працювати студент, скільки до створення необхідних умов самоактуалізації, самореалізації студента як особистості, що дозволяє йому самому визначити додаткові навчальні цілі.

Найбільш поширеним методом опрацювання самостійного програмного матеріалу студентами є робота під керівництвом викладача, коли студенти отримують методичні рекомендації з визначеною необхідною літературою, яку доцільно використати для підготовки даної теми. Тому дослідження організації самостійної роботи студентів обов'язково співвідноситься з роллю викладача-організатора. Водночас значна увага надається цілком самостійній роботі студентів, яка має переваги перед самостійною роботою під керівництвом викладача. Переваги полягають у тому, що надано можливість студенту зробити глибокий і всебічний аналіз завдання; ознайомитися з різними точками зору на дану проблему; студент сам вибирає найбільш оптимальний для себе варіант опрацювання матеріалу. Навчання – це самоосвіта, яка ґрунтується на самостійній роботі студентів.

Основними показниками рівня підготовленості студента до самостійної роботи, а, відповідно і до самонавчання, можуть бути: вміння планувати свою діяльність, бачити варіативні шляхи поставленої мети і знаходити серед них оптимальні, володіння швидкісним читанням; вміння виділяти головну думку в здобутій інформації; навички компактного скороченого подання інформації, якою володієш; вміння виконувати різні види фіксації отриманої інформації (тези, виписки, цитування і та ін.); дотримання вимог оформлення бібліографії тощо.

Цілі освіти змінюються: від передачі фактичних знань і алгоритмів для передачі та розвитку способів дій і діяльностей до взаємодії із зовнішнім і внутрішнім світом. Для їх реалізації та з метою вирішення протиріччя сучасної системи освіти між швидким темпом збільшення знань у сучасному світі і обмеженими можливостями їх засвоєння індивідом педагогіка і методика переходить до максимального

розвитку здібностей людини, саморегуляції та самонавчання. На ці основні показники якості сучасного освітнього процесу і націлені нові освітні стандарти.

Глобалізація тягне за собою бурхливий розвиток міжкультурних зв'язків у світі, що зумовлює зростання потреб суспільства в масовому знанні іноземних мов. Самонавчання іноземним мовам виступає в цьому випадку як шлях реалізації цієї потреби окремими індивідуумами. У результаті прискорення темпів розвитку суспільства, в умовах ринкової економіки, де людина виступає активним суб'єктом на ринку праці, необхідно враховувати у розвитку вітчизняної освіти той факт, що сьогоднішня вища освіта має допомогти студенту зрозуміти важливість уміння вчитися і здобувати освіту впродовж усього життя, дозволити йому відносно легко освоювати нові професії у майбутньому, мати чітку життєву позицію, виробити системні компоненти саморегуляції (цілепокладання, моделювання, планування, самоконтроль і самокорекцію). Адже самоорганізаційна особистість приймає всю відповідальність за організацію і результати свого самонавчання, тобто її навчальна діяльність носить не просто самостійний, але в більшій чи меншій мірі автономний характер.

Висновки... Таким чином, Європейська кредитно-трансферна система є накопичувальною системою, здатною працювати в рамках концепції безперервного самонавчання. А це означає, що випускник має бути здатним до самостійної роботи. Розглядаючи самонавчання як діяльність, варто відзначити, що студенти мають оволодіти певними вміннями для успішної організації процесу самонавчання, а саме: студенти повинні вміти мотивувати свою діяльність, планувати її, визначати цілі, зміст, вибирати навчальні дії, намічати раціональну послідовність своїх дій, здійснювати самоконтроль, самооцінку. Саме такі вміння формуються під час виконання самостійної роботи за умови її ефективної організації.

Список використаних джерел та літератури:

1. Антонюк М. С. Психологічні особливості формування у студентів умінь і навичок самостійної роботи / М. С. Антонюк // Сучасні педагогічні технології у вищій школі. – 1995. – № 4. – С. 111–113.
2. Гусак Т. М. Підвищення самостійності студентів під час вивчення іноземних мов / Т. М. Гусак, О. Г. Малінко // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 4. – С. 54–62.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и её информационно-методическое обеспечение : учеб. пособие / В. А. Козаков. – К. : Выща школа, 1990. – 246 с.
5. Крючков Г. Г. Болонський процес як гармонізація Європейської системи вищої освіти / Г. Г. Крючков // Іноземні мови в навчальних закладах : наук.-метод. журнал. – 2004. – № 1. – С. 4–8.
6. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес / [уклад. М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков]. – К. : Вища освіта, 2004. – 24 с.
7. Організація навчально-виховного процесу. З досвіду роботи вищих навчальних закладів / ред. Н. М. Салмай, Н. В. Цибенко. – 2007. – № 10. – С.80–95.
8. Тамбовкина Т. Ю. Об объекте исследования в теории самообучения иностранным языкам с позиции синергетики / Т. Ю. Тамбовкина // Вестник Российского государственного университета им. И. Канта. – 2006. – № 2. – С. 41–46.
9. Тамбовкина Т. Ю. Самообучение иностранным языкам в языковом вузе: концепция учебного курса / Т. Ю. Тамбовкина // Иностранные языки в школе. – 2007. – № 8. – С. 77–84.
10. Чиж О. Н. Самостійна робота студентів у навчальному процесі / О. Н. Чиж, Н. С. Сагіна // Нові педагогічні технології в контексті сучасних концепцій змісту освіти : зб. статей. – Луганськ, 1998. – С.211–243.

Анотація

Л.Н.Шапошникова

Методы организации самостоятельной работы студентов как путь к самообучению иностранным языкам

В статье анализируется проблема оптимизации самостоятельной работы студентов в высших учебных заведениях в процессе изучения иностранных языков, методы организации самостоятельной работы, и их значение для концепции самообучения.

Ключевые слова: *самостоятельная работа студентов, самообучение, индивидуализация обучения, Европейская кредитно-трансферная система, методы самообучения, мотивация, автономия обучения.*

Summary

L.M.Shaposhnikova

Methods of Organizing the Independent Work of Students as a Way to Self-study of Foreign Languages

The article analyzes the problem of optimizing the independent work of students in higher educational establishments in the process of foreign languages learning, methods of organizing the independent work, and their importance to the concept of self-study.

Key words: *independent work of students, self-study, individualization of study, the European Credit Transfer System, the methods of self-study, motivation, autonomy of study.*

Дата надходження статті:

„25” травня 2010 р.